

ΙΝΔΙΑ: ΣΤΟ ΧΑΟΣ ΜΙΑΣ ΤΕΡΑΣΤΙΑΣ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ

Το εύθραυστο «θαύμα»

Η Ινδία, δεύτερη πολυπληθέστερη χώρα του κόσμου πίσω μόνο από την Κίνα, βίωσε την τελευταία δεκαετία μία αλματώδη οικονομική ανάπτυξη, η οποία μπορεί σε αριθμούς να φαίνεται και να είναι εντυπωσιακή, αλλά, ακριβώς όπως συνέβη και στην Κίνα αφορούσε ένα μικρό μόνο μέρος των 1,2 δις των πολιτών της.

Κράτος το οποίο πέτυχε την ανεξαρτησία του από τη Βρετανία μόλις το 1947, η Ινδία παραμένει μία από τις πιο ανομοιογενείς χώρες στον κόσμο, την ίδια στιγμή που η αλματώδης οικονομική ανάπτυξη αύξησε σε τεράστιο βαθμό τις ήδη υπάρχουσες ανισότητες.

Το «θαύμα» της ανάπτυξης

Η πολιτική Οικονομικού Φιλελευθερισμού (Economic Liberalization) που εισήγαγε το 1991 ο τότε υπουργός Οικονομικών και σημερινός πρωθυπουργός Μανμόαν Σάινχ, ήταν παρόμοια με το αντίστοιχο άνοιγμα που επιχειρούσαν τότε άλλα πρώην κομμουνιστικά (Κίνα), καπιταλιστικά (Νότια Αφρική) ή πρώην αδέσμευτα (όπως θεωρούταν η Ινδία) κράτη.

Όπως συνέβη στην Κίνα και αλλού, το φιλελεύθερο άνοιγμα στις δυτικές αγορές μεταμόρφωσε την Ινδία από έναν υπανάπτυκτο αγροτικό γίγαντα σε μία από τις μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, με όχημα το τεράστιο και εξαιρετικά φτηνό εργατικό δυναμικό της.

Παρόλα αυτά, **όπως συνέβη σε όλες τις αναπτυσσόμενες οικονομίες με παρόμοιους ρυθμούς ανάπτυξης, αυτή αφορούσε ένα πολύ μικρό μέρος του πληθυσμού.**

Η οικονομική ανάπτυξη της χώρας είχε παρόμοια **βασικά**

χαρακτηριστικά με αυτά που εμφανίστηκαν σε όλους τους «αναπτυσσόμενους γίγαντες» της τελευταίας εικοσαετίας:

1) τη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας και σταδιακή μείωση του ρόλου του κράτους ή χρησιμοποίηση των φορέων του προς εξυπηρέτηση του ιδιωτικού κεφαλαίου,

2) τη δημιουργία ενός νομοθετικού πλαισίου ελκυστικού για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων σε όλο και περισσότερους παραγωγικούς τομείς (εις βάρος συνήθως της τοπικής παραγωγής),

3) την άρση των περιορισμών για τη δημιουργία ξένων επιχειρήσεων, η οποία είχε στη διάθεσή της ένα τεράστιο σε αριθμό φθινό εργατικό δυναμικό το οποίο αποτέλεσε ιδανικό πεδίο εκμετάλλευσης για τις μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες,

4) τη φιλελευθεροποίηση των εμπορικών συναλλαγών, τις ευνοϊκές φορολογικές πολιτικές και το άνοιγμα στις χρηματοπιστωτικές αγορές της Δύσης.

Αποτέλεσμα των πολιτικών αυτών ήταν η μεταφορά στη χώρα τεράστιων μονάδων παραγωγής από τα κράτη της δυτικής Ευρώπης, της βόρειας Αμερικής και της Ιαπωνίας.

Σε αντίθεση όμως με την Κίνα, «όχημα» της οικονομικής ανάπτυξης ήταν οι υπηρεσίες και όχι η βιομηχανία.

Η Ινδία μετετράπη σε μία οικονομία παραγωγής εξειδικευμένης σε προϊόντα και κυρίως υπηρεσίες νέων καινοτομιών και τεχνολογιών.

Το Α.Ε.Π. της χώρας υπερδιπλασιάστηκε μέσα σε μία δεκαετία (2003-2013), ενώ έχει 10πλασιαστεί από το 1990, με αποτέλεσμα η ινδική οικονομία να ενταχτεί στους λεγόμενους «αναπτυσσόμενους γίγαντες» της παγκόσμιας οικονομίας, παρουσιάζοντας σημαντική ανάπτυξη με εξαίρεση τα έτη 2009 και 2013.

Το ΑΕΠ της περιόδου 2004-2013, Πηγή: [Trading Economics](#)

Το 2011 η Ινδία ήταν η 6η μεγαλύτερη οικονομία του πλανήτη, κατέχοντας το 2,7% του παγκόσμιου Α.Ε.Π. πίσω μόνο από τις Ε.Ε., Η.Π.Α. Κίνα, Ιαπωνία και Βραζιλία. [\[1\]](#)

Η ινδική οικονομία, όμως, συνεχίζει να αντιμετωπίζει **σοβαρά χρόνια προβλήματα** όπως το ευάλωτο νόμισμά της, την ανεργία, την υπερβολική στήριξή της στον τομέα των υπηρεσιών και την υπερβολική εξάρτηση από τις τιμές στην ενέργεια. Αρκετά από τα προβλήματά της έγιναν ιδιαιτέρως εμφανή κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης του 2008.

Μετά το 2008

Η εξάρτηση της ινδικής οικονομίας από τον τομέα των υπηρεσιών ήταν και παραμένει τεράστια. **Ο τομέας των υπηρεσιών υπολογίζεται στο 60% του ινδικού Α.Ε.Π.** (60,88% το 2012) σε αντίθεση με τη βιομηχανία που περιορίζεται στο 23,03% (το 2012).

Το πόσο ευάλωτη ήταν η οικονομία της χώρας φάνηκε σύντομα μετά την **παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008**, η οποία χτύπησε περισσότερο τις οικονομίες που στηριζόταν στις υπηρεσίες και λιγότερο τις αντίστοιχες βιομηχανικές.

Επήλθε μεγάλη πτώση των επενδύσεων και σημαντική ποσοστιαία μείωση των εξαγωγών, ενώ σε συνδυασμό με την αδυναμία του ινδικού νομίσματος, η ινδική οικονομία γνώρισε **σημαντικές αναταράξεις**, αισθητές μέχρι σήμερα και αρκετά μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες άλλων «αναπτυσσόμενων γιγάντων», όπως της Κίνας ή της Βραζιλίας, οι οποίες έχουν μεγαλύτερη βιομηχανική παραγωγή.

Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης οι εντυπωσιακοί ρυθμοί ανάπτυξης μειώθηκαν σημαντικά, και μετά το 2010 και το 2011 στο οποίο ανέκαμψε και πάλι εντυπωσιακά, η οικονομία της χώρας ξαναγύρισε σε πολύ χαμηλότερα νούμερα το 2012 και 2013.

Πάντως από τις αρχές του 2014 η ινδική κυβέρνηση ελπίζει σε μια αλλαγή στη **συνεχή τάση αύξησης του ελλειμματικού ισοζυγίου πληρωμών**, με το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου να ανοίγει

κατά 12% τα τελευταία 6 έτη (20% αύξηση εξαγωγών και 32% των εξαγωγών). Σημαντικό ρόλο στη διαφαινόμενη σταθεροποίηση παίζει η αύξηση της εσωτερικής κατανάλωσης, η οποία όμως δεν μπορεί να θεωρηθεί δεδομένα αυξητική και στο μέλλον, τη στιγμή μάλιστα που στηρίζεται σε ένα μικρό μόνο ποσοστό του πληθυσμού (λιγότερο από το 1/5).[\[2\]](#)

Η **προσπάθεια δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας** αποτελεί ένα μόνιμο πρόβλημα, δεδομένου του εκρηκτικού ρυθμού γεννήσεων.[\[3\]](#) Η ανεργία το 2012 βρισκόταν στο 8,5%, ποσοστό πολύ υψηλό για μια οικονομία με τέτοια ποσοστά ανάπτυξης. Υπολογίζεται ότι για να καλύπτονται οι θέσεις εργασίας των νέων που βγαίνουν στην αγορά, **η ανάπτυξη ετησίως θα πρέπει να είναι της τάξεως του 10%**, όταν τα τελευταία χρόνια έχει μειωθεί κατά το ήμισυ ή και περισσότερο. Με αυτά τα δεδομένα, ακόμα και ρυθμοί ανάπτυξης της τάξεως του 4 ή του 5% μοιάζουν περισσότερο με... υπανάπτυξη.[\[4\]](#)

Επιπλέον, παρά τον σημαντικό ρόλο των εξαγωγών στην οικονομία της, το **εμπορικό ισοζύγιο της είναι σταθερά αρνητικό**. Το 2012 η χώρα ήταν η 9η μεγαλύτερη εισαγωγέας (503,5 εκ. δολάρια) και η 20η εξαγωγέας (301,9 εκ. δολάρια) στον κόσμο.[\[5\]](#)

Οι μόνιμες διακυμάνσεις της ινδικής ρουπίας έναντι του ευρώ και του δολαρίου, οι μόνιμες πληθωριστικές πιέσεις, αλλά και η μεγάλη διαφοροποίηση των οικονομικών πολιτικών ανά περιφέρεια, επιφέρουν **μόνιμη αστάθεια στην τρίτη μεγαλύτερη ασιατική οικονομία**.

☒ Σημαντικό εμπόδιο για την περαιτέρω εξέλιξη της ινδικής οικονομίας αποτελεί η **μεγάλη ενεργειακή της εξάρτηση**. Η χώρα εισάγει το 80% του πετρελαίου που καταναλώνει με αποτέλεσμα να είναι εξαιρετικά ευάλωτη σε πιθανές ανόδους της τιμής του.

Επιπλέον, η **εξαγωγική οικονομία παρουσιάζει σημαντική ανισορροπία** καθώς στρέφεται σε συγκεκριμένες αγορές (κυρίως πλούσια κράτη του Περσικού Κόλπου, Η.Π.Α., Κίνα, κράτη Άπω

Ανατολής) έχοντας μικρές -για τα δεδομένα της- εμπορικές συναλλαγές ακόμα και με αρκετούς από τους γείτονές της, όπως το Πακιστάν και το Μπαγκλαντές.

Η συντριπτική πλειοψηφία των δυτικών οικονομολόγων πάντως, προτείνουν περαιτέρω φιλελευθεροποίηση της ινδικής οικονομίας, και περισσότερες δομικές αλλαγές για το άνοιγμα νέων θέσεων εργασίας που είναι απαραίτητες εξαιτίας της συνεχιζόμενης πληθυσμιακής αύξησης, άρα και του συνεχώς δημιουργούμενου εργατικού δυναμικού.

Από το 2012 η ινδική κυβέρνηση προχώρησε σε νέα μέτρα μείωσης των ελλειμμάτων ενώ ενίσχυσε περαιτέρω τη δυνατότητα συμμετοχής ξένων εταιριών στις επενδύσεις που γίνονται στη χώρα. [\[6\]](#)

Σε πολιτειακό επίπεδο και ανάλογα με την πολιτειακή κυβέρνηση, κάποιες πολιτείες προσπαθούν να «βελτιώσουν την κινητικότητα» των εργαζομένων, προωθώντας αντεργατικούς νόμους, όπως έγινε τα τελευταία χρόνια στις ειδικές οικονομικές ζώνες της δυτικής πολιτείας Γκουτζαράτ.

Πάντως, το κόμμα που θεωρείται φαβορί για νίκη στις εκλογές που διεξάγονται αυτή τη στιγμή (Απρίλιος-Μάιος 2014), το εθνικιστικό BJP (Bharatiya Janata), δεν θεωρείται τόσο «φιλικό» στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς όσο ήταν στο παρελθόν. Σε μία κοινή πορεία φαίνεται να βρίσκεται και το μέχρι τώρα κυβερνών Κόμμα του Κογκρέσου, το οποίο κατηγορείται για εκτεταμένη διαφθορά, σοβαρές καθυστερήσεις σε οικονομικές μεταρρυθμίσεις και κακοδιαχείριση. Πολλά δυτικά ΜΜΕ κατηγορούν την κυβέρνηση για γραφειοκρατία, αργοκίνητο δημόσιο τομέα και έλλειψη ανταγωνιστικότητας, κατηγορώντας την για τη μη ιδιωτικοποίηση δημόσιας περιουσίας (άνθρακας, σιδηρόδρομοι, κτλ.) και καθυστέρηση μεταρρυθμίσεων προς όφελος της «οικονομίας της αγοράς». Τα τελευταία χρόνια πάντως το «άνοιγμα» του ινδικού κράτους προς το ιδιωτικό κεφάλαιο προσανατολίζεται περισσότερο σε ινδικά συμφέροντα. [\[7\]](#)

Σύμφωνα με αρκετούς αναλυτές η «καθυστέρηση» αυτή της μέχρι

πρότινος κυβέρνησης να λάβει δομικά μέτρα για την ανάκαμψη της οικονομίας και η στροφή 180 μοιρών που κάνει το BJP, δεν είναι καθόλου τυχαία, καθώς τα δύο κόμματα φοβούνται ότι περαιτέρω νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις θα επιφέρουν σημαντική κοινωνική δυσαρέσκεια και ίσως, αναταραχή.

Για την αριστερά, το BJP και το Κόμμα του Κογκρέσου αποτελούν από άποψης οικονομικής πολιτικής, τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος: ο Ναρέντρα Μόντι, υποψήφιος του BJP για την πρωθυπουργία, αποτέλεσε έναν από τους αγαπημένους των δυτικών ΜΜΕ για τη νεοφιλελεύθερη πολιτική του, ως διοικητής του κρατιδίου Γκουτζαράτ, στο οποίο είχε απλώς τη δυνατότητα να εφαρμόσει νεοφιλελεύθερες πολιτικές που το Κόμμα του Κογκρέσου δεν τόλμησε σε εθνικό επίπεδο φοβούμενο τις αντιδράσεις του εκλογικού σώματος.[8]

Σύμφωνα πάντως με την Παγκόσμια Τράπεζα, η Ινδία παρά τα σημαντικά της προβλήματα, **το 2035 θα έχει γίνει η τρίτη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου**, πίσω μόνο από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Κίνα. Κατά πολλούς βασικό πλεονέκτημα για την πιθανότατη μεσοπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη της χώρας αποτελεί **το πολύ μεγάλο νέο εργατικό δυναμικό της χώρας**, το οποίο από ηλικιακής άποψης είναι το μεγαλύτερο στον πλανήτη. Οι μισοί από τους 1,2 δις Ινδούς είναι κάτω των 25 ετών.

✘ Μέσα στο χάος των ανισοτήτων

Η «**Μεγαλύτερη Δημοκρατία του Κόσμου**», με δεδομένο ότι είναι το κράτος με τον μεγαλύτερο πληθυσμό στο οποίο διεξάγονται κοινοβουλευτικές εκλογές, αποτελεί ταυτόχρονα και ένα από τα κράτη με τις μεγαλύτερες αντιθέσεις στον πλανήτη.

Η προσπάθεια των κυβερνήσεων των τελευταίων δεκαετιών να περιορίσουν τις διακρίσεις και τους περιορισμούς με τους οποίους οι ινδικές κοινωνίες συμβάδιζαν επί αιώνες συχνά σκοντάφτει στη μη εφαρμογή της ήδη υφιστάμενης νομοθεσίας.

Επιπλέον η πολύ ...αργή βελτίωση στους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης ξεπερνάται από τον ταχύτατο ρυθμό αύξησης του

πληθυσμού.

Θεσμική ανεπάρκεια

Ούτως ή άλλως, **η διακυβέρνηση της τεράστιας χώρας** με τις εντονότερες πολιτικές, κοινωνικές και θρησκευτικές διαφοροποιήσεις, αποτελεί ένα σημαντικό πρόβλημα από την ανεξαρτησία της, [\[9\]](#) δεδομένο που διευκολύνει και εντείνει τις μεγάλες κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες από περιοχή σε περιοχή.

Η **θεσμική ανεπάρκεια**, που σε πολλές περιπτώσεις ωφείλεται στην έλλειψη κατάλληλου προσωπικού ή στην υποστελέχωση, **εντείνει τη διαφθορά ενώ ενισχύει ιδιαίτερα τη γραφειοκρατία** ακόμα και σε ιδιαίτερα απλά ζητήματα (την έκδοση μιας άδειας ή την ολοκλήρωση μιας δικαστικής υπόθεσης). [\[10\]](#)

Κάστες

Οι τεράστιες κοινωνικές ανισότητες στη χώρα προϋπήρχαν ανεξαρτήτως οικονομικού συστήματος **εξαιτίας του συστήματος των καστών το οποίο υπάρχει σχεδόν 1900 χρόνια**. Ανάλογα με την κάστα την οποία άνηκε κάθε πολίτης, είχε τα αντίστοιχα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Αυτός ο ρατσιστικής φύσεως κοινωνικός διαχωρισμός, τον οποίο χρησιμοποίησε ιδιαίτερα η Βρετανία στην προσπάθειά της να ελέγξει την τεράστια αποικία της, παρέμεινε το βασικό κοινωνικό χαρακτηριστικό του ανεξάρτητου ινδικού κράτους. Έτσι, **εκατοντάδες εκατομμύρια ανθρώπων δεν είχαν κανένα δικαίωμα επειδή άνηκαν σε κάποια κατώτερη κάστα**, ενώ κάποιες ανώτερες κάστες είχαν «δικαίωμα ζωής και θανάτου» σε κάποιες κατώτερες.

Η κατάσταση **άρχισε να βελτιώνεται αισθητά τις τελευταίες δεκαετίες, ιδίως στις πόλεις**, αλλά παραμένει αρκετά οξυμένη σε πολλές αγροτικές επαρχίες της χώρας, οι οποίες εξακολουθούν να φιλοξενούν την πλειοψηφία του πληθυσμού.

Προηγουμένως οι κατώτερες κάστες, οι οποίες υπολογίζοταν σε 20% του πληθυσμού περίπου, ήταν πολίτες δεύτερης και τρίτης κατηγορίας, ζώντας σε άθλιες συνθήκες και αναλαμβάνοντας πάντα

τις χειρότερες εργασίες, την ίδια στιγμή που στερούταν βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σε κάποιες περιπτώσεις πλέον, όταν οι κυβερνήσεις των τελευταίων δεκαετιών προχώρησαν σε κάποιες παροχές στις κατώτερες κλάσεις, υπήρξαν άλλες που ζήτησαν με τη σειρά τους τον «υποβιβασμό» σε χαμηλότερη κλίμακα, προκειμένου να απολαμβάνουν και αυτές των σχετικών παροχών.

Από την άλλη πλευρά, σε πολλές περιπτώσεις, η «ενδυνάμωση» μιας κλάσας μέσω μεγαλύτερης εκπροσώπησης σε πολιτειακό ή ομοσπονδιακό επίπεδο συχνά είναι μόνο θεωρητική.

Αν και δεν έχει την επιρροή του παρελθόντος, το σύστημα των καστών όπως συμβαίνει σε όλες τις παρόμοιες μορφές κοινωνικού διαχωρισμού, **εξακολουθεί να ευνοεί τη διαφθορά και τις «πελατειακές» σχέσεις πολιτικών και πολιτών**, ενώ κατά καιρούς η βία -ιδίως παλιότερα- ήταν πολύ συχνό φαινόμενο.

Πιο συχνή παραμένει **η θρησκευτική βία**, με το 13% των Μουσουλμάνων και το 2% των Χριστιανών στη χώρα, πολλά μέλη των οποίων λειτουργούν όπως θα λειτουργούσαν σαν να θεωρούνταν επίσημες κλάσεις.

Σύμφωνα με κάποιους αναλυτές η πιθανή άνοδος του εθνικιστικού ινδουϊστικού BJP στις επικείμενες εκλογές (βλ. παρακάτω) θα προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στις σχέσεις ινδουϊστών-μουσουλμάνων. [\[11\]](#)

Διακρίσεις εναντίον γυναικών και κοινωνικών ομάδων

Ο Τζαουαχαρλάλ Νεχρού, πρώτος πρωθυπουργός της χώρας έλεγε ότι **«μπορείς να μιλήσεις για την κατάσταση ενός έθνους από την κατάσταση των γυναικών του»**, προσπαθώντας να ευαισθητοποιήσει την ινδική κοινωνία. Όμως, ιδίως στις υπανάπτυκτες αγροτικές περιοχές, η βία και οι διακρίσεις εναντίον των γυναικών παραμένουν ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά προβλήματα στη χώρα.

Ο ρόλος των γυναικών βεβαίως έχει βελτιωθεί στο ζήτημα των δικαιωμάτων τους, όσον αφορά στην εκπαίδευση, στις

επαγγελματικές ευκαιρίες και στην πολιτική εκπροσώπηση αλλά σε πολλές περιοχές τόσο στην ινδουϊστική όσο και στη μουσουλμανική κοινότητα, οι περιπτώσεις κακοποιήσεων και διακρίσεων εναντίον των γυναικών παραμένουν εξαιρετικά διαδεδομένες, **ώστε η χώρα να θεωρείται από τους ουραγούς παγκοσμίως στον τομέα των διακρίσεων μεταξύ φύλων.**

Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και η άρση ιδεοληψιών αιώνων μέσω της εκπαίδευσης θα συμβάλλει στη συνεχή βελτίωση της θέσης της γυναίκας. Με τα προβλήματα όμως που αντιμετωπίζουν οι φτωχότερες περιοχές στον τομέα της εκπαίδευσης και των οικονομικών προβλημάτων, το αυτονόητο αυτό κεκτημένο παραμένει σε πολλές περιπτώσεις «κενό γράμμα», **με τις γυναίκες να θεωρούνται «κατώτερα» όντα από τον άντρα.**[\[12\]](#)

Επιπλέον, παραμένει εξαιρετικά διαδεδομένη η άποψη σε εκατομμύρια οικογένειες ότι τα κορίτσια δεν... χρειάζεται να πάνε σχολείο.[\[13\]](#)

Εκτός των διακρίσεων κατά των γυναικών όμως, παρά τις κυβερνητικές πολιτικές των τελευταίων ετών και την ψήφιση συνεχών νόμων, **οι διακρίσεις και οι διαχωρισμοί εναντίον ομοφυλόφιλων και ατόμων με ειδικικές ανάγκες** παραμένουν ιδιαίτερα έντονες, ιδίως στις πιο φτωχές και υπανάπτυκτες περιοχές.[\[14\]](#)

Οικονομικές ανισότητες

Όπως στους υπόλοιπους «αναπτυσσόμενους γίγαντες» (Κίνα, Νότια Αφρική, Βραζιλία, Ινδονησία) οι εντυπωσιακοί ρυθμοί ανάπτυξης της τελευταίας 20ετίας δεν συνοδεύτηκαν από αντίστοιχη άνοδο του βιοτικού επιπέδου για την πλειοψηφία του πληθυσμού. Επρόκειτο άλλωστε για **ένα «ξαναμοίρασμα της τράπουλας» ανάμεσα στην ινδική κυβέρνηση και το τοπικό και ξένο ιδιωτικό κεφάλαιο**, με πολύ ευνοϊκότερους όρους για τους τελευταίους.

Η χώρα, **ακολουθώντας το παγκόσμιο παράδειγμα του καπιταλιστικού νεοφιλελευθερισμούείδε τις -ήδη τεράστιες- ανισότητες να αυξάνονται** τις τελευταίες δεκαετίες. Σύμφωνα με

στοιχεία του Δ.Ν.Τ. (του... ιερατείου του φιλελευθερισμού) το διάστημα 2000-2014 οι δισεκατομμυριούχοι στη χώρα 12πλασιάστηκαν αποκομίζοντας ποσά που θα ήταν αρκετά να εξαλείψουν τελείως και εις διπλούν την απόλυτη φτώχεια.

Οι ανισότητες είναι εντυπωσιακές: το χαμηλότερο 10% καρπώνεται το 3,6% του συνολικού εισοδήματος τη στιγμή που το ανώτερο 10% καρπώνεται το 31,1%.

Η Ινδία παραμένει μία φτωχή χώρα για την πλειοψηφία του 1,2 δις των κατοίκων της. Υπολογίζεται ότι **περισσότεροι από 400 εκατομμύρια άνθρωποι ζουν σε συνθήκες εξαθλίωσης**. Το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα το 2011 ήταν στα 1.209 δολάρια, ποσό εξαιρετικά χαμηλό αν αναλογιστεί κανείς την «ευημερία» των οικονομικών στατιστικών των τελευταίων ετών. Η επιβίωση πολλών εκατομμυρίων Ινδών συνεχίζει να εξαρτάται από τις επιδοτήσεις της κυβέρνησης (σε τρόφιμα, αέριο, δωρεάν νερό αν δεν υπάρχει υδροδότηση, κτλ.)

Σύμφωνα με τον Άτσιν Βανάικ, καθηγητή Διεθνών Σχέσεων στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Δελχί **«Το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών στην Ινδία είναι μεγαλύτερο από οπουδήποτε αλλού στον κόσμο»**, ενώ η μεγάλη οικονομική ανάπτυξη αφορά ένα 15-20% του πληθυσμού το οποίο είναι η ανώτερη τάξη, με το υπόλοιπο ποσοστό του πληθυσμού να παραμένει εξαιρετικά φτωχό, με τον Βανάικ να εκτιμά τον πληθυσμό που επιβιώνει με λιγότερα από 2 δολάρια/ημέρα στο 65-70%. Η μέση αγοραστική δύναμη του μέσου Ινδού παραμένει περίπου στο 1/10 της αντίστοιχης των Η.Π.Α. ή των ευρωπαϊκών χωρών. [\[15\]](#)

Ενδεικτικό είναι ότι για το 2010, μετά από μία εικοσαετία εντυπωσιακής οικονομικής μεγέθυνσης το **29,8% του πληθυσμού βρίσκεται κάτω από τα όρια της φτώχειας** (όπως αυτά έχουν τεθεί από την Παγκόσμια Τράπεζα στο πολύ χαμηλό όριο του 1,25 δολαρίων/ημέρα). **Ακόμα και αν υιοθετήσουμε τη λογική της Παγκόσμιας Τράπεζας και δεχτούμε ότι το 1,25 δολάρια/ημέρα δεν σημαίνει εξαθλίωση**, το ποσοστό των φτωχών και των ακραία

φτωχών μπορεί να έχει μειωθεί σημαντικά σε ποσοστό (42% το 2005), αλλά είναι αυξανόμενο σε απόλυτους αριθμούς εξαιτίας του υψηλού ποσοστού γεννήσεων. [\[16\]](#)

Περιφερειακές ανισότητες

Οι τεράστιες οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες εκφράζονται παραστατικά από τις **τις μεγάλες διαφορές ανάμεσα** στις 28 πολιτείες και τα 7 ομοσπονδιακά εδάφη της χώρας.

Οι δυτικές και νότιες πολιτείες, καθώς και αυτές που είναι κοντά στην πρωτεύουσα Δελχί είναι πολύ πιο ανεπτυγμένες από τις πολιτείες στις βόρειες, κεντρικές και ανατολικές περιοχές. Έτσι η πιο πλούσια πολιτεία της χώρας, η Γκόα, έχει κατά κεφαλήν εισόδημα 4,851 δολάρια τη στιγμή που οι πολιτείες Άσσαμ, Μανιπούρ, Μάντγια Πράντες και Μπιχάρ δεν ξεπερνούν τα 900 δολάρια. **Οι διαφοροποιήσεις είναι τεράστιες** ακόμα και για πολιτείες που συνορεύουν μεταξύ τους όπως φαίνεται από τον παρακάτω χάρτη.

Οι ινδικές πολιτείες ανά πληθυσμό και κατά κεφαλήν ΑΕΠ, Πηγή: [Economist](#)

Εκπαίδευση και υγεία

Με 600 εκατομμύρια ανθρώπους κάτω των 25 ετών η εκπαίδευση θα έπρεπε να αποτελεί το μεγάλο «στοίχημα» της χώρας προς το μέλλον. Παρόλα αυτά **η κατάσταση στην παιδεία είναι τραγική για εκατοντάδες εκατομμύρια παιδιά.**

Πολύ μεγάλο ποσοστό **δεν πάει καθόλου σχολείο ή πάει για ελάχιστα χρόνια.** Καθώς τεράστιο μέρος του πληθυσμού παραμένει εξαθλιωμένο τα παιδιά από μικρή ηλικία αναγκάζονται να εργαστούν αφήνοντας την εκπαίδευση. Το 2011 το ποσοστό των αναλφάβητων παρέμενε πολύ υψηλό, στο 26%.

Ο νόμος υποχρεωτικής εκπαίδευσης από τα 6 έως τα 14 ψηφίστηκε μόλις το 2010, ενώ οι εκπαιδευτικοί κάνουν λόγο για ελλιπέστατα εκπαιδευτικά προγράμματα, από την πρωτοβάθμια

εκπαίδευση μέχρι και τα πανεπιστημιακά ιδρύματα.

Τα προβλήματα, είναι οξυμένα στις φτωχότερες ινδικές πολιτείες. Πολλά σχολεία υπολειτουργούν ή δεν λειτουργούν καθόλου, οι μισθοί των εκπαιδευτικών είναι χαμηλοί και οι εγκαταστάσεις ανεπαρκείς. **Δεν είναι τυχαία η συνεχής παρουσία ιδιωτικών σχολείων σε ολόκληρη τη χώρα** και η συνεχής αύξηση του ποσοστού των εκπαιδευόμενων σε αυτά. Την τάση αυτή εντείνουν και οι **σταθερά χαμηλές κυβερνητικές δαπάνες στην παιδεία.** [17]

Όπως σχεδόν όλοι οι τομείς της κοινωνίας, η εκπαίδευση παρουσιάζει **χαοτικές διαφορές από πολιτεία σε πολιτεία** και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό τόσο από την οικονομική κατάσταση της κάθε περιφέρειας όσο και από τις πολιτικές προτεραιότητες των πολιτειακών αρχών. Ο χάρτης του ποσοστού εγγράμματων της χώρας έχει αξιοσημείωτες ομοιότητες με τον αντίστοιχο των ανεπτυγμένων περιοχών της.

Χάρτης εγγράμματων της Ινδίας ανά πολιτεία, Πηγή: [wikipedia](https://en.wikipedia.org)

Οι κρατικές δαπάνες όμως δεν είναι χαμηλές μόνο για την παιδεία αλλά και για την υγεία. Παρά την οικονομική ανάπτυξη των τελευταίων δεκαετιών η **παιδική θνησιμότητα** ήταν μέχρι πρόσφατα η τρίτη μεγαλύτερη στον πλανήτη (74 ‰ το 2003-04), αφού τεράστιες περιοχές της χώρας στερούνται βασικών υγειονομικών υπηρεσιών και πρόσβασης σε πόσιμο νερό. Αν και η βελτίωση έκτοτε είναι εντυπωσιακή, με το αντίστοιχο νούμερο να πέφτει στο 46% το 2011, τα 2,5 εκατομμύρια παιδιά (κάτω των 5) που πεθαίνουν κάθε χρόνο στη χώρα αντιστοιχούν στον 1/5 της παγκόσμιας παιδικής θνησιμότητας. Σύμφωνα με στοιχεία της Unesco, στα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας το 67% του πληθυσμού στερούταν στοιχειωδών υγειονομικών εγκαταστάσεων. [18]

Επιπλέον, εκτιμάται ότι το 40% των θανάτων συνολικά έχουν ως

αρχική αιτία κάποιο είδος μόλυνσης. [\[19\]](#) Παρά το γεγονός ότι η ινδική φαρμακοβιομηχανία θεωρείται από τις πλέον εξελιγμένες με την παραγωγή φτηνών υποκατάστατων φαρμάκων, η νομική της διαμάχη με πολυεθνικές του κλάδου, αλλά και η αδυναμία της κυβέρνησης να εκμεταλλευτεί σωστά αυτή την πρόοδο, οδηγούν τα ινδικά φάρμακα περισσότερο προς ξένες αγορές μέσω εξαγωγών, παρά στους ίδιους της τους πολίτες.

Ακριβώς όπως συμβαίνει στον τομέα της εκπαίδευσης, οι ελλείψεις στις υποδομές και οι χρόνιες αδυναμίες των πολιτειών και της κυβέρνησης έχουν στρέψει μεγάλο μέρος, όσων έχουν την οικονομική δυνατότητα, σε **ιδιωτικές υπηρεσίες παροχής υγείας**, στα πλαίσια των οποίων ξοδεύεται το μεγαλύτερο ποσοστό της φαρμακευτικής δαπάνης (κοντά στο 70%). [\[20\]](#)

Αγροτικός τομέας

Τα **χρόνια προβλήματα** της γεωργίας στη χώρα παραμένουν από ανεξαρτησία της, όταν η κυβέρνηση της νέας χώρας προχώρησε σε μία τεράστια αναδιανομή γαιών προσπαθώντας να δώσει τέλος στο φεουδαρχικό σύστημα (zamindari) που υπήρχε επί βρετανικής κατοχής. Παρά την αρχική επιτυχία της, **η αναδιανομή δεν προχώρησε όσο επεδίωκαν οι εμπνευστές της**, αφού πολλοί μεγαλογαιοκτήμονες κατάφεραν να κρατήσουν τεράστιες εκτάσεις γαιών. Αποτέλεσμα ήταν εκατομμύρια γεωργοί να παραμείνουν χωρίς καμία έκταση.

Σε μία αντίστοιχη περίπτωση με την Κίνα, η αγροτική οικονομία, η οποία **απασχολεί περισσότερο από το 50% του εργατικού δυναμικού**, παραμένει σε πάρα πολλές πολιτείες εξαιρετικά υπανάπτυκτη, με έλλειψη υποδομών παραγωγής, συγκοινωνιών, κτλ.

Όμως, η συντριπτική πλειοψηφία του ινδικού πληθυσμού των 1,2 δις ανθρώπων εξακολουθεί να ζει σε αγροτικές περιοχές. Εκτιμάται ότι **το 70% του πληθυσμού ζει ακόμα σε χωριά ή κωμοπόλεις**. Στη συντριπτική του πλειοψηφία ο αγροτικός πληθυσμός είναι φτωχός ή/και εξαιρετικά φτωχός σε αντίστοιχη με τον αστικό πληθυσμό που εκτιμάται στο 14% του συνολικού.

Πέραν της σοβαρής **έλλειψης υποδομών, εξοπλισμού και των απαρχαιωμένων τεχνικών παραγωγής**, ο αγροτικός τομέας της χώρας πλήττεται συχνά από τους μουσώνες που επιφέρουν καταστροφικές βροχοπτώσεις, την ίδια στιγμή που αρκετές περιοχές υποφέρουν από έντονα φαινόμενα ξηρασίας με αποτέλεσμα τη μείωση ή/και την ολική καταστροφή της παραγωγής. Χαρακτηριστικό των χρόνιων προβλημάτων είναι το γεγονός ότι το σύνολο του αγροτικού πληθυσμού (λίγο πάνω του 50% του συνόλου) δεν συνεισφέρει στο Α.Ε.Π. της χώρας, παρά μόνο σε ποσοστό της τάξεως του 17,4%. [\[21\]](#)

Εργασιακές συνθήκες

Η εργατική νομοθεσία στη χώρα **θεωρείται από τις καλύτερες των ασιατικών κρατών αλλά το μεγάλο ζήτημα είναι το κατά πόσον εφαρμόζεται**, ενώ παραμένει εξαιρετικά περιπλεγμένη, **με σοβαρές διαφοροποιήσεις ανά πολιτεία**. [\[22\]](#)

Η μη εφαρμογή των νόμων που παρατηρείται σε πάμπολλες περιπτώσεις με την ανοχή βεβαίως των πολιτειακών και ομοσπονδιακών φορέων, έχει ως αποτέλεσμα τις **άθλιες εργασιακές συνθήκες για μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού**, παρά το γεγονός ότι η Ινδία δεν έχει «προκαλέσει» για το ζήτημα την αντίστοιχη προσοχή των παγκοσμίων μίντια στον βαθμό που το έχει κάνει το γειτονικό Μπαγκλαντές, η Κίνα και άλλα αναπτυσσόμενα κράτη.

Έτσι, παρά το γεγονός ότι **τα εργασιακά δικαιώματα είναι θεωρητικά καλύτερα από την Κίνα και σε κάποιες περιπτώσεις και από τις Η.Π.Α.** (π.χ. στην πληρωμή των υπερωριών, δυσκολία μαζικών απολύσεων, ύπαρξη ανώτατου ορίου υπερωριών, κλείσιμο μεγάλων παραγωγικών μονάδων) οι εργασιακές συνθήκες παραμένουν κάκιστες για εκατομμύρια εργαζομένων.

Όπως σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες, το ποσοστό των εργαζόμενων που παραμένουν φτωχοί ή ακραία φτωχοί είναι τεράστιο. **Ο κατώτατος μισθός, εξαιρετικά χαμηλός, ορίζεται στα 50 δολάρια το μήνα**, μόλις λίγο παραπάνω δηλαδή από το όριο του 1,25 δολάρια/ημέρα που θεωρείται ως το «όριο φτώχειας» από την

Παγκόσμια Τράπεζα. [\[23\]](#)

Η καταστολή εναντίον των απεργιών και άλλων μορφών κινητοποιήσεων ενάντια στην εργασιακή εκμετάλλευση είναι πολύ μεγάλη, με το Παρατηρητήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων να κάνει λόγο (στην έκθεση του για τη χώρα το 2013) για **μόνιμη «ατιμωρησία» των δυνάμεων ασφαλείας**. Σε αντίθεση όμως με το τι συμβαίνει με την Κίνα, οι δυτικές χώρες-σύμμαχοι των Ινδών, σπανίως κριτικάρουν την κυβέρνηση όταν γίνονται γνωστά φαινόμενα ακραίας καταστολής, τα οποίο μόνο σπάνια δεν είναι. [\[24\]](#)

Προς το μέλλον

Παρά τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπισε, **ο ινδικός λαός** στα 67 χρόνια της ανεξαρτησίας του, έχει κατορθώσει να μεταβάλλει τη χώρα του, **από ένα πάμφτωχο τεράστιο κράτος** γεμάτο κάθε είδους ανισότητες **στην 6η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου**.

Από το 1950 έως σήμερα η μέση ανάπτυξη είναι περίπου 4% ενώ η χώρα κατάφερε να γίνει ηγέτιδα δύναμη στον ζωτικό για τον σύγχρονο κόσμο τομέα των νέων τεχνολογιών και καινοτομιών, γεγονός που πριν από κάποια χρόνια θα έμοιαζε απίθανο. Η πρόοδος αυτή είναι εξαιρετική, έστω και αν συνεχίζει να ωφελεί ένα μικρό μόνο μέρος του πληθυσμού (περίπου 200 εκ από τα συνολικά 1,2 δις).

Με δεδομένο το μεγαλύτερο νεαρό εργατικό δυναμικό στον κόσμο και τη συνεχή -έστω και αργή- βελτίωση στους τομείς της εκπαίδευσης, της υγείας και της ανόδου του βιοτικού επιπέδου, αλλά και της μείωσης των ανισοτήτων κάθε είδους, η δυναμική της χώρας μοιάζει να είναι μία από τις μεγαλύτερες -αν όχι η μεγαλύτερη- στον πλανήτη.

Η **αντιμετώπιση της μεγάλης θεσμικής ανεπάρκειας** που χαρακτηρίζει την ινδική διακυβέρνηση, η **αντιμετώπιση των χαοτικών ανισοτήτων** σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο **και το εύρος των επιλογών που θα θελήσουν οι επόμενες κυβερνήσεις να δώσουν σε αυτό το τεράστιο νέο εργατικό δυναμικό 600**

εκατομμυρίων ανθρώπων, θα είναι **το κλειδί για την εξέλιξη της χώρας** τα αμέσως επόμενα χρόνια και δεκαετίες.

[1] [“Reducing Poverty and Inequality in India: Has Liberalization Helped?”](#), Raghbendra Jha (pdf abstract), Eurostat, 30-04-2014, <http://www.3comma14.gr/pi/>

[2] [“India’s Economy – Turning a corner”](#), Economist, 3 Δεκεμβρίου 2013,
[Ετήσια Έκθεση Πρεσβείας της Ελλάδος στο Νέο Δελχί για την Ινδική Οικονομία](#), Οικ. Έτος Απρ. 2011-Μαρ. 2012,

[3] [Υπολογίζεται](#) ότι το 2011 γεννήθηκαν 15 εκατομμύρια παιδιά.

[4] [India GDP Annual Growth Rate](#), Trading Economics

[5] [“Επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης στην Ινδία”](#), Χρήστος Κέφαλης, Iskra, 17 Ιανουαρίου 2014,
[India Imports](#), Trading Economics,
World Bank [Poverty Data-India](#)

[6] [“A 10-Step Program for India’s Economy”](#), Jim O’Neill, Bloomberg Review, 23 Ιουνίου 2013,
[“India Economy 2014”](#), Theodora

[7] Ετήσια Έκθεση Πρεσβείας της Ελλάδος στο Νέο Δελχί βλ. [2]

[8] [“Fun Times in India”](#), Badri Raina, ZCommunications, 23 Μαρτίου 2014,

[“A 10-step Program for India’s Economy”](#), βλ. [6],
[“Η κενόδοξη οικονομική πολιτική τής Ινδίας”](#), Milan Vaishnav, Foreign Affairs-ελληνική έκδοση, 14 Φεβρουαρίου 2014

[9] Ενδεικτικό των δομικών δυσκολιών που υπάρχουν στον τομέα της διακυβέρνησης είναι η διεξαγωγή των εκλογών σε πολυάριθμες φάσεις, 5 το 2009 και 9 το 2014. Οι φετινές εκλογές ξεκίνησαν στις αρχές Απριλίου και θα ολοκληρωθούν στις 12 Μαΐου. Η

καταμέτρηση θα ξεκινήσει τέσσερις ημέρες αργότερα, στις 16 Μαΐου.

[10] [“India’s Economy – Turning a corner”](#), βλ [2],
[“Η κενόδοξη οικονομική πολιτική τής Ινδίας”](#), βλ. [8]

[11] [“GG 2002 Regional Geography of South Asia and the Himalayas-7: Inequality and Poverty in India”](#), Πανεπιστήμιο St Andrews, Σκοτία,

[“Indian Caste System \(ICS\): A Status Report”](#), Suki Venkat, ZCommunications, 27 Απριλίου 2014,

[“The Indian elections and religious fascism in South Asia: troubling times ahead”](#), Sriram Ananth, ZCommunications, 5 Απριλίου 2014,

[“Ινδία: οι κάστες, η βία και η κοινωνική ανισότητα”](#), Γιάννης Αλμπάνης, Left.gr, 26 Μαρτίου 2013

[Action Aid “Shadow Report on Government of India \(pdf\)”](#), Απρίλιος 2008

[12] [“Women’s situation in India”](#), Saarthakindia,

[“GG 2002 Regional Geography of South Asia and the Himalayas-7: Inequality and Poverty in India”](#), βλ. [11],

[Action Aid “Shadow Report on Government of India \(pdf\)”](#), βλ. [11],

[13] [“Visualizing Rights”](#), Center for Economic and Social Rights (pdf)

[14] [“World Report 2013 – India”](#), Human Rights Watch

[15] [“Income inequality on the rise in countries like India: IMF”](#), Times of India, 4 Φεβρουαρίου 2014,

[“India Economy 2014”](#), βλ. [6],

[“India’s Economy – Turning a corner”](#), βλ [2],

[“Health and Health Care in India, National opportunities, global impacts”](#), UCL School of Pharmacy,

[“Ινδία: οι κάστες, η βία και η κοινωνική ανισότητα”](#), βλ. [11]

[16] [“New Global Poverty Estimates-What it means for India?”](#),

YourAge by World Bank,

[“Η κενόδοξη οικονομική πολιτική τής Ινδίας”](#), βλ. [8],

[“Ινδία: οι κάστες, η βία και η κοινωνική ανισότητα”](#), βλ. [11]

[17] [“GG 2002 Regional Geography of South Asia and the Himalayas-7: Inequality and Poverty in India”](#), βλ. [11],

[“Visualizing Rights”](#), βλ [13],

[“Poor state education in India threatens the futures of millions of children”](#), Julien Bouissou, The Guardian, 11 Μαρτίου 2014

[18] [“Visualizing Rights”](#), βλ [13],

Ετήσια Έκθεση Πρεσβείας της Ελλάδος στο Νέο Δελχί βλ. [2]

[19] + [20] [“Health and Health Care in India, National opportunities, global impacts”](#), βλ. [15]

[21] [“GG 2002 Regional Geography of South Asia and the Himalayas-7: Inequality and Poverty in India”](#), βλ. [11]

[“India Economy 2014”](#), βλ. [6]

[22] Για περισσότερες πληροφορίες δείτε εδώ [“Labour Laws In India” \(pdf\)](#),

[23] [“India’s Economy – Turning a corner”](#), βλ [2]

[24] [“World Report 2013 – India”](#), βλ. [14]

Φωτογραφίες: wikipedia

Άρης Καπαράκης

Συνεργάτης της ΜΚΟ Σόλων

ariskaparakis@gmail.com

14 Μαΐου 2014